

***İNTÖRN HEMŞİRELERDE MESLEKİ DEĞERLER VE ETİK DUYARLILIK
PROFESSIONAL VALUES AND ETHICAL SENSITIVITY IN INTERN NURSES**

Nuray CANER¹, Yağmur SEZER EFE¹, Emine ERDEM¹, Öznur BAŞDAŞ¹,
Meral BAYAT¹, Maksud YILDIRIM²

¹ Erciyes Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü, Kayseri

² İnönü Üniversitesi, Hemşirelik Fakültesi, Hemşirelik Anabilim Dalı, Malatya

ÖZ

Giriş: Hemşirelik eğitiminde öğrencilerin hemşireliğe ilişkin bilgi, beceri, tutum, mesleki değerler ve etik ilkeleri içselleştirmesi beklenmektedir. Bu tanımlayıcı çalışma, intörn hemşirelerin mesleki değerlerinin ve etik duyarlılıklarının belirlenmesi amacıyla yapılmıştır.

Yöntem: Bu çalışma, bir Sağlık Bilimleri Fakültesi hemşirelik son sınıf öğrencileri (n=139) ile gerçekleştirilmiştir. Etik kurul, kurum izni ve bireysel onam alınan bu çalışmada veriler; anket formu, Hemşirelerin Mesleki Değerleri Ölçeği ve Byrd'nin Hemşirelere Yönelik Etik Duyarlılık Testi ile toplanmıştır.

Bulgular: Çalışmaya katılan öğrencilerin %84.9'unun kız olduğu, %56.8'inin hemşirelik bölümünü isteyerek seçtiği, %55.4'ünün mezuniyet sonrası iş bulma imkanı daha fazla olduğu için hemşirelik mesleğini tercih ettiği belirlenmiştir. Öğrencilerin %69.8'inin etik duyarlılıkları orta düzeyde bulunmuş olup, mesleğini seven öğrencilerin etik duyarlılıklarının daha iyi olduğu saptanmıştır (p<0.05). Ayrıca kız öğrencilerin, hemşirelik mesleğine isteyerek seçenlerin, hemşirelik mesleğini seven ve mesleğini değiştirmek istemeyen öğrencilerin mesleki değerlerinin daha iyi olduğu belirlenmiştir (p>0.05).

Sonuç: Çalışmada öğrencilerin cinsiyetinin, mesleği sevmeye ve mesleği isteyerek tercih etme durumlarının etik duyarlılık düzeyleri ve mesleki değerleri üzerinde etkili olduğu bulunmuştur. Hemşirelik eğitiminde öğrencilerin mesleki değerleri ve etik duyarlılıklarının geliştirilmesine yönelik yapılacak faaliyetler ve eğitim müfredatı düzenlemeleri hemşirelik mesleğinin gelişimi açısından önemlidir.

Anahtar kelimeler: Etik duyarlılık, hemşirelik öğrencisi, mesleki değerler

ABSTRACT

Introduction: It was expected that the students internalize knowledge, skills, attitudes, professional values and ethical principles in nursing education. This descriptive study was conducted to determine professional values and ethical sensitivity of nursing students.

Methods: This study was conducted with nursing senior students (n: 139) at a Faculty of Health Sciences. Ethics committee, institution permission and written consent were obtained and data were collected through a questionnaire, Nurses Professional Values Scale and Byrd's Nursing' Ethical Sensitivity Test.

Results: Of the students; 84.9% were girl, 58.6% chosen nursing voluntarily, 55.4% chosen it because of its higher employment potential, 69.8% had medium ethical sensitivity.

It was determined that the students who were girls, choosing nursing voluntarily, loved nursing and did not want to change their profession had better professional values (p>0.05).

Conclusion: It was found that choosing nursing voluntarily, loving the profession and gender were effective on ethical sensitivity and professional values of nursing students. The activities developing professional values and ethical sensitivity of nursing students and nursing curriculum arrangements are important in the development of nursing profession.

Keywords: Nursing student, professional values, ethical sensitivity

Corresponding Author: Öğr. Gör. Nuray CANER, Erciyes Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü, Kayseri
Telefon: 0352 2076666- 28557
E-mail: nuraycaner@erciyes.edu.tr

Öğr. Gör. Nuray CANER/ORCID ID: 0000-0001-7817-7250
Dr. Öğr. Üyesi Yağmur SEZER EFE/ORCID ID: 0000-0003-0980-8439
Doç. Dr. Emine ERDEM/ORCID ID: 0000-0001-6386-5595
Dr. Öğr. Üyesi Öznur BAŞDAŞ/ORCID ID: 0000-0003-0752-6614
Prof. Dr. Meral BAYAT ORCID/ID: 0000-0002-7076-1097
Arş. Gör. Maksud YILDIRIM/ORCID ID: 0000-0002-7041-3885

*Bu çalışma 12-14 Ekim 2017 tarihinde düzenlenen Uluslararası 3. Adli Hemşirelik 2. Adli Sosyal Hizmet I. Adli Gerontoloji Kongresi'nde sözel bildiri olarak sunulmuştur.

Makale Geliş Tarihi : 12.04.2019
Makale Kabul Tarihi: 16.10.2019

GİRİŞ

Hemşirelik sağlık bakımı verme, araştırma yapma, teori geliştirme, mesleki örgütlere ve politik aktivitelere katılma gibi işlevleri olan profesyonel bir meslektir (1). Profesyonellik; yapılan işin önemsenmesini, yüksek düzeyde eğitim almayı, başkalarına yardım etme isteği ile motive olmayı, örgütlenmeyi, etik ilkelere sahip olmayı, sorumluluk alma ve karar verme becerisini gerektirmektedir (2). Bu özelliklerin yanı sıra profesyonellik için bireylerde bazı değerlerin gelişmiş olması gerekmektedir (3). Değerler; hem bilinçli hem de bilinçli olmayan yollarla kazanılan, kültür, etnik köken, aile, çevre ve eğitim ile şekillendirilen ve ödüllendirilen idealler, davranışlar, inançlar ve niteliklerdir (4). Değerler; bireyin amacını, yönünü, bireysel ve toplumsal faaliyetlerini belirlemede, diğer bireylerin davranışlarını yorumlamasına yardımcı olmakta, bireyin doğru-yanlış, haklı-haksız, hoş giden-gitmeyeni, ahlâkî olan ve olmayanı ayırt etmesini sağlamaktadır (5). Profesyonel değerler ve etik ilkeler, hemşirelerin hizmet sundukları toplumda davranış ve tutumlarını savunmada, gerekçelerini açıklamada ve etik ikilemlerle karşılaştıkları zaman karar vermede yol göstericidir (6).

Profesyonel ahlaki davranışlar için dinamik bir standart olan hemşirelik etiği, hemşirelerin görevlerini yaparken uymak zorunda oldukları kuralları, doğru davranış biçimlerini bulma ve uygulamaya yardımcı olan bir alandır (7,8). Rol ve sorumluluklarını yerine getirdikleri ve çalıştıkları her alanda hemşirelerin profesyonel değerlerini uygulaması ve geliştirmesi önemlidir (9). Çünkü mesleki bilgilerini kullanarak kaliteli ve etkili bakım verebilmeleri için hemşireler; mesleki değerler ve etik ilkeleri dikkate almalı, kendi değerlerini ve bu değerlerin bakım verdikleri bireyleri nasıl etkileyeceklerini bilmeli, bireysel değerlerini profesyonel değerleri ile bütünleştirmelidirler. Bu nedenle hemşirelik eğitim-öğretim sürecinde öğrencilerin hemşireliğe ilişkin bilgi, beceri, tutum, değer ve etik ilkeleri içselleştirmesi ve onları davranışlarının bir parçası haline getirmesi beklenilmektedir (10). Bu süreçte öncelikli olarak hemşirelik öğrencilerinde profesyonel değerler ve etik duyarlılığın belirlenmesine ilişkin çalışmalara ihtiyaç duyulmaktadır. Bu nedenle çalışma, intörn hemşirelik öğrencilerinin mesleki değerler ve etik duyarlılıklarının belirlenmesi amacıyla yapılmıştır.

GEREÇ VE YÖNTEM

Bu tanımlayıcı türde olan çalışma, 2016-2017 eğitim-öğretim yılında, entegre müfredat ile eğitim veren ve son sınıfta intörn hemşirelik uygulaması (Pediatri, Dahiliye, Cerrahi, Kadın-Doğum, Ruh Sağlığı ve Halk Sağlığı alanlarında) yapılan bir Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik Bölümü öğrencilerinde (N=139) yapılmıştır. Çalışmanın yapıldığı dönemde 144 intörn hemşirelik öğrencisinden çalışmaya katılmayı kabul eden 139 öğrenci araştırma kapsamına alınmıştır. Çalışmaya katılan öğrenciler 15 haftalık eğitim-öğretim dönemi boyunca, haftada dört gün kliniklerde intörnlük uygulaması yapmışlardır. Çalışmaya başlamadan önce etik kurul (tarih ve sayı no: 2017/25), kurum izni ve çalışmaya katılmak isteyen öğrencilerin bilgilendirilmiş onamları yazılı olarak alınmıştır.

Veriler Mayıs-Haziran 2017 tarihleri arasında araştırmacılar tarafından literatür taranarak geliştirilen öğren-

cilerin tanıtıcı özelliklerine ilişkin anket formu, Byrd'nin Hemşirelere Yönelik Etik Duyarlılık Testi (BHYEDT) ve Revize Edilen Hemşirelerin Mesleki Değerleri Ölçeği (HMDÖ-R) kullanılarak toplanmıştır. Veri toplama araçlarının uygulaması ortalama 20-30 dk sürmüştür.

Anket Formu: Araştırmacılar tarafından hazırlanmış anket formu; öğrencilerin tanıtıcı özellikleri, mesleği sevme durumları, mesleklerini değiştirmek isteme durumları gibi bilgileri içeren 13 sorudan oluşmaktadır.

Byrd'nin Hemşirelere Yönelik Etik Duyarlılık Testi (BHYEDT): Byrd (11) tarafından geliştirilen Orgun ve Khorsid (12) tarafından Türkçe geçerlilik ve güvenilirliği yapılan bu ölçek, hemşirelik uygulamalarında var olan etik ikilemleri kapsayan 10 senaryodan oluşmaktadır. Senaryoların her biri katılımcıların seçeceği 3 tane çoktan seçmeli cevabı içermektedir. Ölçekteki her madde 1-3 arasında puanlanmaktadır. Ölçekten alınan puanlar; 10-16 puan düşük, 17-23 puan orta, 24-30 puan yüksek etik duyarlılık olarak değerlendirilmektedir (12). Ölçeğin Cronbach α katsayısı 0.79'dur. Bu çalışmada Cronbach α değeri=0.72 olarak bulunmuştur.

Hemşirelerin Mesleki Değerleri Ölçeği (HMDÖ-R): Weis ve Schank tarafından geliştirilen (13), Türkçe geçerlilik ve güvenilirliği Acaroğlu (14) tarafından yapılan ölçek 26 maddeden oluşmaktadır (Cronbach α = 0.96). Beşli likert tipi olan ölçekteki her madde 1-5 arasında puanlanmaktadır. Ölçekten 26-130 arasında puan alınmakta, ölçekten alınan yüksek puan mesleki değerlere uyumun güçlü olduğunu göstermektedir (14). Bu çalışmada ölçeğin Cronbach α değeri=0.96 olarak bulunmuştur.

Verilerin analizi IBM SPSS Statistics 22.0 (IBM SPSS Inc, Chicago, ILL, USA) paket programı ile yapılmıştır. Verilerin değerlendirilmesinde, tanımlayıcı istatistikler olarak sayı, yüzde, ortalama, standart sapma, ortanca, minimum ve maksimum değerleri kullanılmıştır. Verilerin normal dağılım gösterme durumu Shapiro-Wilk testi ve Q-Q grafikleriyle değerlendirilmiştir. Verilerin dağılımına göre, iki bağımsız grup karşılaştırmasında Mann-Whitney U ve ikiden fazla bağımsız grup karşılaştırmasında Kruskal Wallis testi kullanılmıştır. Anlamlılık düzeyi $p<0.05$ olarak kabul edilmiştir.

BULGULAR

Çalışmaya katılan öğrencilerin %84.9'unun kız olduğu, %77.7'sinin hemşirelik mesleğini sevdiği, %56.8'inin hemşirelik bölümünü isteyerek seçtiği, %62.6'sının mesleğini değiştirmek istemediği, %55.4'ünün mezuniyet sonrası iş bulma imkanı daha fazla olduğu için hemşirelik mesleğini tercih ettiği, %33.1'inin mezuniyet sonrasında eğitim hemşiresi olarak çalışmak istediği belirlenmiştir (Tablo I).

Çalışmaya katılan öğrencilerin %69.8'inin etik duyarlılıklarının orta düzeyde olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca öğrencilerin HMDÖ-R ölçeği puan ortalamalarının 100.53 ± 15.80 olduğu belirlenmiştir (Tablo II).

Çalışmaya katılan kız, hemşirelik mesleğini seven, hemşirelik bölümünü isteyerek seçen, mesleğini değiştirmek isteyen, mezuniyet sonrası eğitimci pozisyonunda çalışmak isteyen öğrencilerin HMDÖ-R ölçeği puan ortalamalarının yüksek olduğu; fakat istatistiksel olarak önemli olmadığı belirlenmiştir ($p>0.05$). Hemşirelik mesleğini sevdiğini ifade eden öğrencilerin etik duyarlılıklarının daha yüksek olduğu saptanmıştır ($p<0.05$). Ayrıca mesleğini değiştirmek istemeyen ve mezuniyet

Tablo I. İntörn Hemşirelerin Tanıtıcı Özellikleri

Tanıtıcı Özellikler	n	%
Cinsiyet		
Kız	118	84.9
Erkek	21	15.1
Daha önce yaşadığı yer		
İl	81	58.3
İlçe	40	28.8
Kasaba/Köy	18	12.9
Mesleği sevme durumu		
Seven	108	77.7
Sevmeyen	31	22.3
Mesleğe isteyerek gelme durumu		
İsteyerek gelen	79	56.8
İstemeyerek gelen	60	43.2
Mesleğini değiştirmek isteme durumu		
Değiştirmek isteyen	52	37.4
Değiştirmek istemeyen	87	62.6
Mezuniyet sonrası çalışmak istediği pozisyon		
Klinik hemşiresi	18	12.9
Eğitim hemşiresi	46	33.1
Yönetici hemşire	34	24.5
Akademisyen hemşire	41	29.5
Hemşireliği seçme nedeni		
Ailesi istediği için	28	20.2
İş bulmak kolay olduğu için	77	55.4
Puanı yettiği için	17	12.2
İnsanlara yardım etmeyi sevdiği için	17	12.2
Toplam	139	100.0

Tablo II. İntörn Hemşirelerin HMDÖ-R ve BHYEDT Ölçek Puanları

Ölçekler	Ortalama±SS	Ortanca (Min-Max)
HMDÖ-R	100.53±15.80	101.00 (59.00-130.00)
BHYEDT	21.60±2.70	22.00 (16.00-27.00)
BHYEDT Ölçeği etik duyarlılık düzeyleri	n	%
Düşük (10-16 puan)	7	5.0
Orta (17-23 puan)	97	69.8
Yüksek (24-30 puan)	35	25.2

sonrasında yönetici hemşire olarak çalışmak isteyen öğrencilerin de etik duyarlılık ölçeği puan ortalamalarının da daha yüksek olduğu belirlenmiştir (p>0.05) (Tablo III).

TARTIŞMA

Mesleki değerler kişisel değerlerin üzerine şekillenmekte ve meslek eğitimi sırasında oluşmaktadır. Hemşirelik eğitiminde mesleki değerlerin kazandırılmasında, öğrencilerin kişisel değerlerinin farkındalığının artırılması

ve ön plana çıkartılması da gerekmektedir. Mesleki değerlerin kazandırılması özellikle etik ikileme karşı karşıya kaldıklarında öğrencilere uygun klinik karar vermelerine rehberlik etmesi açısından önemlidir (14,15).

Çalışmaya katılan öğrencilerin %69.8'inin etik duyarlılıklarının orta düzeyde olduğu tespit edilmiştir. Farklı ölçeklerle yapılan çalışmalarda da hemşirelerin ve hemşirelik öğrencilerinin etik duyarlılıklarının orta düzeyde olduğu belirlenmiştir (16-20). Çalışmada öğ-

Tablo III. İntörn Hemşirelerin Tanıtıcı Özelliklerine Göre HMDÖ-R ve BHYEDT Ölçek Puanları

Tanıtıcı özellikler	HMDÖ-R		BHYEDT	
	Ortalama±SS	Ortanca (Min-Max)	Ortalama±SS	Ortanca (Min-Max)
Cinsiyet				
Kız	101.32±15.93	101.50 (90.00-112.00)	21.66±2.65	22.00 (20.00-24.00)
Erkek	96.09±14.62	97.00 (89.00-103.50)	21.28±2.98	22.00 (19.50-23.00)
Test*	U=1000.500 p=0.161		U=1157.500 p=0.629	
Mesleği sevmeye durumu				
Evet	101.69±14.33	101.50 (92.00-110.75)	21.93±2.55	22.00 (20.25-24.00)
Hayır	96.48±19.86	96.00 (80.00-113.00)	20.45±2.91	20.00 (18.00-22.00)
Test*	U=1390.500 p=0.151		U=1189.500 p=0.014	
Hemşirelik Bölümüne isteyerek gelme durumu				
Evet	101.25±14.65	101.00 (93.00-109.00)	21.70±2.60	22.00 (20.00-23.00)
Hayır	99.58±17.28	99.00 (83.25-113.00)	21.46±2.83	22.00 (19.00-24.00)
Test*	U=2176.500 p=0.410		U=2236.000 p=0.566	
Mesleğini değiştirmek isteme durumu				
Evet	100.11±18.33	101.00 (83.50-113.00)	21.40±2.65	22.00 (19.25-23.00)
Hayır	100.78 ± 14.19	99.00 (91.00-108.00)	21.72±2.73	22.00 (20.00-24.00)
Test*	U=2236.000 p=0.910		U=2102.000 p=0.483	
Mezuniyet sonrası çalışmak istediği pozisyon				
Klinik	99.10±17.17	99.00 (88.00-109.00)	21.43±2.49	22.00 (19.00-23.00)
Eğitim	102.52±16.31	103.50 (90.00-114.75)	21.97±2.71	22.00 (21.00-24.00)
Yönetici	99.94±13.96	101.00 (85.00-109.25)	22.66±3.04	23.00 (20.75-25.00)
Akademisyen	100.73±14.88	97.00 (91.00-112.00)	21.02±2.67	21.00 (19.00-23.00)
Test**	$\chi^2=1.028$ p=0.681		$\chi^2=5.701$ p=0.125	

rencilerin mesleki değerlerinin 100.53±15.80 olduğu bulunmuştur. Ölçekten alınabilecek en yüksek puanın 130 olduğu dikkate alındığında öğrencilerin mesleki değerlerinin iyi düzeyde olduğu söylenilebilir. Bu çalışma bulgusuna benzer şekilde hemşirelerin ve hemşirelik öğrencilerinin mesleki değer algılarının iyi düzeyde olduğunu gösteren çalışma bulguları literatürde yer almaktadır (21-23). Çalışmaya katılan öğrencilerin son sınıfta oldukları dikkate alındığında, hemşirelik eğitimleri sürecinde öğrencilerin mesleki değerleri özümsemiş oldukları düşünülmektedir.

Çalışmaya katılan öğrencilerden kızların mesleki değerlerinin daha yüksek olduğu belirlenmiştir (p>0.05) (Tablo III). Çalışmaya katılan kız öğrenci sayısının fazla olması nedeniyle mesleki değer puanlarının daha yüksek olduğu düşünülebilir. Çalışma bulgularıyla benzer şekilde, yapılan bir çalışmada cinsiyetin mesleki değerleri etkilemediği, ancak kızların erkeklerden daha yüksek puan aldıkları saptanmıştır (24). Mesleğini isteyerek seçme, mesleğinden memnun olma

gibi faktörler mesleki değerleri etkileyebilir. Bu çalışmada öğrencilerin %43.2'si hemşirelik mesleğini isteyerek seçmediğini ve %55.4'ü mezuniyet sonrası iş bulma imkanı daha yüksek olduğu için hemşireliği seçtiğini belirtmişlerdir (Tablo I). Yapılan çalışmalara bakıldığında öğrencilerin çoğunlukla hemşirelik mesleğini iş bulma kolaylığı gibi ekonomik nedenlerle tercih ettikleri görülmektedir (25-29). Mesleklerini sevmeden ve benimsemeyen kişiler, iş ortamında huzursuz olma, verimsiz çalışma, hatalar yapma gibi bir takım aksaklıklara ve olumsuzluklara neden olabilmektedir (30). Meslek hayatlarında hasta ve çalışan güvenliğini tehlikeye atmamaları için hemşirelik mesleğini gönüllü seçmeyen ve sevmeyen öğrencilere mesleki eğitim hayatı sürecinde hemşireliği benimsemeleri, mesleki değerlerin kazandırılması ve etik duyarlılıklarının geliştirilmesi için eğitim müfredatları düzenlenebilir, danışmanlıklar yapılabilir.

Literatüre benzer şekilde (27, 31-33), bu çalışmada hemşirelik bölümünü isteyerek seçen ve hemşirelik

mesleğini sevdiğini ifade eden öğrencilerin mesleki değerlerinin daha yüksek olduğu saptanmıştır ($p>0.05$). Ayrıca bu çalışmada hemşirelik mesleğini sevdiğini ifade eden öğrencilerin etik duyarlılıklarının da daha yüksek olduğu belirlenmiştir (Tablo III). Karaca'nın çalışmasında da, hemşirelik mesleğinden memnun olan öğrencilerin ahlaki duyarlılıklarının daha yüksek olduğu saptanmıştır ($p<0.05$) (34). Hemşirelik mesleğini seven öğrencilerin hemşirelik değerlerini benimsedikleri için mesleki değerlerinin ve etik duyarlılıklarının daha yüksek olduğu düşünülebilir. Bu çalışmada öğrencilerin büyük çoğunluğunun etik duyarlılık düzeylerinin orta düzeyde olduğu dikkate alındığında, temel değerlerin üzerine profesyonel değerlerin kazandırılmasıyla öğrencilerin etik duyarlılık düzeylerinin yükseltilebileceği söylenilebilir.

Çalışmada mezun olduktan sonra eğitim hemşiresi olarak çalışmak isteyen öğrencilerin HMDÖ-R ölçeği puan ortalamalarının daha yüksek olduğu belirlenmiştir ($p>0.05$). Çöplü ve Tekinsoy Kartın'ın yapmış oldukları çalışmada ise, akademisyen olarak çalışmak isteyen öğrencilerin mesleki değerlerinin daha yüksek olduğu bulunmuştur (29). Bu bulgular ışığında mesleki değerlere uyumu fazla olan öğrencilerin eğitimci rolü ile mezuniyet sonrası hemşireliğin gelişimine katkıda bulunacak alanlarda çalışmak istedikleri düşünülebilir.

SONUÇ

Çalışma sonucunda; öğrencilerin cinsiyetinin, mesleği sevmeye, mesleği isteyerek tercih etme durumlarının mesleki değerleri ve etik duyarlılıkları üzerinde etkili olduğu bulunmuştur. Bu nedenle hemşirelik eğitiminde öğrencilerin mesleğe ilişkin görüşlerinin ve kişisel değerlerinin saptanarak mesleki değerler ve etik duyarlılıklarının geliştirilmesine yönelik yapılacak faaliyetler ve eğitim müfredatı düzenlemeleri hemşirelik mesleğinin gelişimi açısından önemlidir. Ayrıca bu konuya ilişkin daha geniş örnekleme, çok merkezli çalışmalar yapılması önerilebilir.

SINIRLILIKLAR

Çalışmanın sadece Orta Anadolu Bölgesi'nde bulunan bir kamu üniversitesinde yapılması sonuçların genellebilirliğini düşürmektedir. Buna karşın, hemşirelik öğrencilerinin etik duyarlılık düzeyleri, mesleki değerleri ve etkileyen faktörleri saptaması açısından çalışma sonuçlarının literatüre katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

KAYNAKLAR

1. Karadağ G, Uçan Ö. Hemşirelik eğitimi ve kalite. Fırat Sağlık Hizmetleri Dergisi 2006;1(3): 42-51.
2. Karaöz S. Cerrahi hemşireliği ve etik. Cumhuriyet Üniversitesi Hemşirelik Yüksek Okulu Dergisi 2000;4(1): 1-8.
3. Sabancıoğulları S, Doğan S. Profesyonel kimlik gelişimi ve hemşirelik. Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi 2012;15: 275-282.
4. Karabacak Ü. Değerlerin aydınlatılması. Kitap: Alpar Ş, Bahçecik N, Karabacak Ü, (yazarlar), Çağdaş Hemşirelikte Etik. İstanbul Tıp Akademisi, İstanbul 2013; ss: 82-88.
5. Yazıcı K. Değerler Eğitimi'ne genel bir bakış. Türklük Bilimi Araştırmaları 2006;19(19): 499-522.

6. Vezeau TM. Teaching professional values in a BSN program. Int J Nurs Educ Scholarsh 2006;3(1): 1-15.
7. Chaloner C. An introduction to ethics in nursing. Nurs Stand 2007;21: 42-46.
8. Görgülü RS, Dinç L. Ethics in Turkish nursing education programs. Nurs Ethics 2007; 14: 741-752.
9. Aştı Atabek T, Karadağ A. Hemşirelik Esasları Hemşirelik Bilimi ve Sanatı. Akademi Basın ve Yayıncılık, İstanbul 2014; ss:119.
10. Fagermoen S. Professional identity: Values embedded in meaningful nursing practice. J Adv Nurs 1997;25(3): 434-441.
11. Byrd LM. Development of an instrument to identify the virtues of expert nursing practice: Byrd's nurses ethical sensitivity test. The University of Southern Mississippi, Mississippi 2006.
12. Orgun F, Khorshid L. Byrd'in Hemşireler İçin Etik Duyarlılık Testi'nin geçerlik ve güvenilirliği. Ege Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi 2009; 25 (2): 25-42.
13. Weis D, Schank MJ. Development and psychometric evaluation of the nurse professional values scale-revised. J Nurs Meas 2009; 17(3): 221-231.
14. Acaroğlu R. Revize Edilen Hemşirelerin Mesleki Değerleri Ölçeği Türkçe Formu'nun güvenilirlik ve geçerliği. F.N. Hem. Derg 2014; 22(1): 8-16.
15. Dalcalı BK, Şendir M. Hemşirelerin kişisel değerleri ile etik duyarlılıkları arasındaki ilişkinin belirlenmesi. F.N. Hem. Derg 2016; 24(1): 1-9.
16. Ertuğ N, Aktaş D, Faydali S, et al. Ethical sensitivity and related factors of nurses working in the hospital settings. Acta Bioethica 2014; 20 (2): 265-270.
17. Filizöz B, Mescib G, Aşçı A ve ark. Hemşirelerde etik duyarlılık: Sivas ili merkez kamu hastanelerinde bir araştırma. Türkiye İktisadi Girişim ve İş Ahlakı Derneği İş Ahlakı Dergisi 2015; 8(1): 47-66.
18. Borhani F, Abbaszadeh A, Hoseinabadi-Farahani MJ. Moral sensitivity and its dimensions in Iranian nursing students. J Med Ethics Hist Med 2016; 9: 1-7.
19. Tazegün A, Çelebioğlu A. Ethical sensitivity levels of pediatric nurses and the factors affecting this sensitivity. İzmir Dr. Behçet Uz Çocuk Hast. Dergisi 2016; 6(2): 97-102.
20. Tuveson H, Lützn K. Demographic factors associated with moral sensitivity among nursing students. Nurs Ethics 2017; 24: 847-855.
21. Iacobucci TA, Daly BJ, Lindell D, et al. Professional values, self-esteem, and ethical confidence of baccalaureate nursing students. Nurs Ethics 2013; 20: 479-490.
22. Can S, Acaroğlu R. Hemşirelerin mesleki değerlerinin bireyselleştirilmiş bakım alguları ile ilişkisi. F.N. Hem. Derg 2015; 23(1): 32-40.
23. Çulha Y, Acaroğlu R. The relationship amongst student nurses' values, emotional intelligence and individualised care perceptions. Nurs Ethics 2019; 26(7-8):2373-2383.
24. Bang KS, Kang JH, Jun MH, et al. Professional values in Korean under graduate nursing students. Nurse Educ Today 2011; 31(1): 72-75.
25. Andsoy II, Güngör T, Bayburtluoğlu T. Karabük Üniversitesi Sağlık Yüksekokulu öğrencilerinin hemşireliği tercih etme nedenleri ve mesleğin geleceği ile ilgili görüşleri. Balıkesir Sağlık Bilimleri Dergisi

- 2012; 1(3): 124-130.
26. Zencir G. Hemşirelik öğrencilerinin hemşirelik mesleğine yönelik tutumları ile hemşirelik tercihi arasındaki ilişki: Türkiye Örneği. *DEUHFED* 2016; 9 (2): 30-37.
 27. Özdelikara A, Alkan SA, Boğa NM. Ondokuz Mayıs Üniversitesi hemşirelik son sınıf öğrencilerinde profesyonelliğin belirlenmesi. *Uluslararası Sağlık Yönetimi ve Stratejileri Araştırma Dergisi* 2016; 2(2): 1-11.
 28. Wilkes L, Cowin L, Johnson M. The reasons students choose to undertake a nursing degree. *Collegian* 2015; 22(3): 259-265.
 29. Çöplü M, Tekinsoy Kartın P. Professional self-concept and professional values of senior students of the nursing department. *Nurs Ethics* 2019; 26 (5):1387-1397.
 30. Özpancar N, Aydın N, Akansel N. Hemşirelik 1. sınıf öğrencilerinin hemşirelik mesleği ile ilgili görüşlerinin belirlenmesi. *Cumhuriyet Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi* 2008; 12: 9-17.
 31. Dönmez RO, Özsoy S. Factors influencing development of professional values among nursing students. *Pak J Med Sci* 2016; 32(4): 988-993.
 32. Alkaya SA, Yaman Ş, Simones J. Professional values and career choice of nursing students. *Nurs Ethics* 2018; 25(2): 243-252.
 33. Ağartıoğlu Kundakçı G, Gümüş A, Yılmaz M. Hemşirelik bölümü son sınıf öğrencilerinin değer tercihleri ile mesleki değerleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Uluslararası Hakemli Hemşirelik Araştırmaları Dergisi* 2018; 12: 82-98.
 34. Karaca T. Hemşirelik öğrencilerinin ahlaki duyarlılıklarının incelenmesi. *Sağlık Bilimleri ve Meslekleri Dergisi* 2018; 5(1): 24-30.